

Insights 5 T1 Bad driving – Suomennos

Vuosikymmenten tutkimus liikennepsykologiasta osoittaa, että huonoa ajamista muovaa moni muukin asia kuin huolimattomuus tai pieni alaryhmä ”ongelma-ajajia”. Jopa taitavimmat tienkäyttäjät ovat alttiita sosiaalisen tietoisuuden menettämiseen, vaistonvaraisiin ennakkokäsityksiin, ristiriitaisiin uskomuksiin ja tiedollisen kapasiteetin rajoittuneisuuteen. Tässä on kahdeksan mielenkiintoisinta psykologista ennakkokäsitystä ja virhettä, joita kohtaamme ratin takana.

1 Emme ymmärrä olevamme hyökkääviä – tai emme välitä

Me kaikki olemme kokeneet takapuskurissa kiinni ajavan taustapeilissä hämöttävän ajoneuvon. Moni meistä on myös roikkunut perässä, estänyt tai muuten kiusannut muita tavoilla, joista emme uneksikaan kohdattaessa kasvotusten, kuten jonotettaessa. Tutkimus osoittaa, että nuoret kuljettajat, jotka ovat korkealla mitattaessa persoonallisuuspiirteitä kuten jännityshakuisuus ja impulsiivisuus, käyttäytyvät todennäköisemmin aggressiivisesti ratin takana. On myös mielenkiintoista, että nämä ajajat ovat vähemmän herkkiä rangaistuksille, mikä tarkoittaa, että pelkät rangaistustoimet eivät todennäköisesti pidättelevä epäsosiaalisimpia tienkäyttäjiä.

2 Luulemme olevamme enemmän turvassa kuin olemmekaan

Kun olemme oppineet ajamaan, siitä tulee pian automaattinen tehtävä. Ajan oloon opimme ennakoimaan muiden ajajien toimet, mikä voi johtaa siihen harhakäsitykseen, että me ohjailemme heitä. Yksi alue, jolla ihmiset tuntuvat olevan erityisen taipuvaisia virheisiin, on suhteellisen nopeuden arviointi: olemme taipuvaisia yliarvioimaan nopeammin ajamalla saavutetun ajansäästön, kun samalla aliarvioimme pienimmän turvallisen jarrutusetäisyyden. Näiden arvioiden laskeminen on erittäin monimutkaista eikä ole meille luontevaa.

3 Unohdamme, että muutkin kuljettajat ovat ihmisiä ...

Kun joku vahingossa kävelee meitä päin kadulla, tai heidän ostoskärrynsä törmää omaamme, tavanomainen reaktio on pyytää anteeksi ja siirtyä eteenpäin. Mutta ajaessa läheltä-piti-tilanteet saavat aikaan välittömän vihareaktion – ja ääritapauksissa – tieriaivoa. Tutkimus osoittaa, että kuljettajat ovat hanakkaampia epäinhimillistämään muita kuljettajia ja jalankulkijoita tavoilla, joita he eivät käyttäisi henkilökohtaisella tasolla toimittaessa. Tämä estojen menettäminen on samankaltaista tavalle, jolla jotkut meistä käyttäytyvät verkkoympäristöissä.

4 ... joten käyttäydymme hyökkäävämmiin ”alempiarvoisia” kohtaan

Yksi kiinnostava ristiriita on, että vaikka olemme taipuvaisia epäinhimillistämään muita ajajia, toimimme silti sosiaalisen aseman mukaisesti. Vuosikymmenten tutkimus osoittaa, että pitkäaikainen tööttäys, perässä roikkuminen ja muu hyökkäävä käyttäytyminen on todennäköisempää, jos loukkaava osapuoli uskoo olevansa tilanteessa tärkeämpi kuljettaja. On erityisen mielenkiintoista, että nämä arviot voivat yksinkertaisesti perustua kyseessä oleviin ajoneuvoihin ilman mitään tietoa ratin takana olevasta henkilöstä: isot autot sijoittuvat korkeammalle kuin pienet autot ja uudet autot päihittävät vanhat. Kalliimpien autojen kuljettajat käyttäytyvät myös todennäköisemmin hyökkäävästi jalankulkijoita kohtaan.

5 Uskomme näkevämme kaiken ympärillämme ...

Aistimme saavat paljon enemmän tietoa kuin pystymme heti käsittelemään, mikä tekee olennaiseksi aivojen huomiokeskuksen, joka kohdistaa voimavarat tärkeimpiin tapahtumiin. Suurimman osan ajasta emme arvosta valtavaa määrää meiltä ohimennyttä tietoa ja tämä voi johtaa väärään turvallisuudentunteeseen tiellä.

6 ... emmekä silti usko muiden kuljettajien näkevän meitä

Tämä on teille kaikille nenän- ja korvankaivajille. Ei oikeastaan ole kyse turvallisuudesta (vai onko?), mutta tunnistatte itsenne ja valitettavasti niin mekin.

7 Ajamme uhkarohkeammin, kun ajamme yksin

Ajamme yleensä varomattomammin ja aggressiivisemmin, kun olemme yksin, kuin silloin kun meillä on matkustajia. Ei ole selvää miksi näin on, tai olemmeko tietoisia tästä muutoksesta käyttäytymisessämme.

8 Uskomme handsfree-puhelimien olevan turvallisia

Britanniassa on laitonta käyttää kädessä pidettävää puhelinta ajaessa, kun taas handsfree-vaihtoehdot ovat sallittuja. Tämä on eriomainen esimerkki siitä, että lait laahaavat tieteen perässä: todisteet osoittavat, että handsfree-puhelimen käyttö ei ole vaarattomampaa kuin kädessä pidettävään puhelimeen puhuminen. Mikä tekee näistä puhelinkeskusteluista turvattomia ei ole niinkään puhelimen piteleminen, kuin se, että keskustelu vie huomion. Ruumiinkielen puuttuminen tekee sellaisista keskusteluista erityisen vaativia sitouttaen enemmän tiedollisia voimavarojamme ja edelleen vieden huomiomme pois tiestä.

Ajaminen on yksi monimutkaisimmista käyttäytymiseen liittyvistä toiminnoista, johon pystymme elämässämme. Se, että ajaminen tuntuu niin arkipäiväiseltä, on todiste tyylikkäästä valtateiden suunnittelusta, liikenteen ohjauksen nerokkuudesta ja ihmisaivojen hienostuneisuudesta. Silti, ensi kerralla kun olet ratin takana ja tunnet suuttumusta tai turhautumista tai nenääsi kutittaa, kysy itseltäsi: oletko joutumassa jonkin yllä olevan uhriksi?

Translation by Maxx Perälä

Kiiminki Senior High School